

Svalbard: russiske persepsjoner og politikkutforming

Jørgen Holten Jørgensen
cand.polit. i statsviten-
skap, vit.ass./forsker
Fridtjof Nansens institutt

Med den kalde krigens slutt mistet også Svalbard mye av den sikkerhetspolitiske oppmerksomheten i Norge. Da aktuelle sikkerhetsproblemer nå antas å ha tilknytning til ganske andre områder enn Arktis, har man antatt at Svalbard ikke skulle by på de store problemene i forholdet mellom Norge og Russland.

Men mens Norge har fokusert på å gjøre Svalbard til «verdens best forvaltede villmarksområde» og at vernehensyn alltid skal «veie tyngst» (St.meld. 9 1999–2000), har ikke dette møtt den store forståelsen i Russland. Etter en periode på 1990-tallet preget av få konflikter på Svalbard, har Russland de senere år trappet opp kritikken av Norge. Sentrale russiske aktører har anklaget norsk forvaltning for forskjellsbehandling, og langt inn i det russiske utenrikspolitiske miljø har man sett norske miljøinitiativer som rettet *mot* Russland. I Fiskevernsonen har russiske fiskerikretser anklaget Kystvakten for å diskriminere russiske fiskere. For russerne har det tegnet seg et bilde av at Norge ønsker å presse Russland bort fra Svalbard-området.

Denne artikkelen vil se nærmere på russiske persepsjoner av norsk Svalbard-politikk. Ved hjelp av diskursanalyse vil jeg vise i hvilken sammenheng Svalbard-spørsmålene settes. Deretter vil artikkelen se på de ulike sektorinteressenes rolle i russisk Svalbard-politikk. Metodisk bygger artikkelen på dybdeintervjuer med en rekke sentrale russiske aktører. Et så representativt utvalg som mulig er søkt oppnådd ved kontakt med tjenestemenn og politikere fra et bredt spekter av organisasjoner på føderalt, regionalt og lokalt nivå som på den ene eller annen måte er engasjert i Svalbard-politikken.¹ I

---

¹ Disse inkluderer utenriksministeriet, ministeriet for økonomisk utvikling og handel, Statsdumaen og gruveselskapet Trust Arktikugol i Moskva, kontroll-

tillegg har et knippe russiske aviser og tidsskrifter blitt gjennomgått systematisk for å supplere de muntlige kildene.

Svalbard-regimet

Svalbard er styrt av et unikt regime i internasjonal sammenheng. Fra å ha vært et ingenmannsland ble Svalbard i henhold til Svalbardtraktaten av 1920 underlagt Norges «fulle og uinnskrenkede høihetsrett».² Traktaten setter imidlertid visse vilkår for Norges overtakelse, og det synes å være bred internasjonal enighet om følgende fem basisprinsipper i Svalbardtraktaten (Østreng 1982: 2): Suverenitetsprinsippet (1) anerkjenner Norges fulle og uinnskrenkede suverenitet over øygruppen. Begrensninger i suvereniteten tolkes innskrenkende, dvs. at den kun begrenses der dette er eksplisitt uttrykt i traktaten. Adgangsprinsippet (2) hjemler lik og uhindret adgang til, og opphold på, øygruppen for undersåttene i signatarstatene uten hensyn til hva formålet måtte være. Likebehandlingsprinsippet (3) gir de samme undersåtter lik rett til å drive fiske og fangst, maritim, industri-, bergverks- og handelsvirksomhet. Forutsetningen er at de retter seg etter de stedlige lover og forskrifter. Prinsippet om lokal bruk av skatter og avgifter (4) slår fast at Norge ikke kan kreve inn skatter utover hva som er nødvendig for å dekke øygruppens egne behov. Norge skal ikke kunne sko seg på andre parters virksomhet på Svalbard. Demilitariseringsprinsippet (5) forplikter Norge til «ikke å opprette eller tillate opprettet noen flåtebasis i de nevnte egner som er nevnt i artikkel 1 eller anlegge nogen befestning som aldri må nyttes i krigsøiemed» (Svalbardtraktaten, art. 9). Bestemmelsen er imidlertid etter norsk syn ikke til hinder for forsvar av øygruppen.³

Mens det råder enighet om prinsippene, er det derimot en viss uenighet med hensyn til hvor langt eller vidt bestemmelsene skal fortolkes. Norge har for eksempel tolket demilitariseringsprinsippet som et forbud mot faste installasjoner; sporadiske besøk av Kystvakten eller militære transportfly i sivile oppdrag anses som tillatt. Sovjetunionen/Russland har på sin side hevdet at prinsippet forbyr

---

organet Murmanrybvod, Nordflåten, fiskeribransjen samt ulike avdelinger i fylkesadministrasjonen i Murmansk, Trust Arktikugol og det russiske konsulatet i Barentsburg og til slutt den russiske ambassaden i Oslo. For en mer omfattende empirisk gjennomgang, se Jørgensen (2003).

2 Traktat mellem Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederland, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besittelser og Sverige angående Svalbard (1920), art. 1 (Svalbardtraktaten). Sovjetunionen sluttet seg til et tiår senere.

3 Se St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard, pkt. 4.1.4.

bruk av Svalbard ikke bare i krigs-, men også i *militært* øyemed. Sovjetunionen tolket tradisjonelt også suverenitetsprinsippet annerledes: Norsk administrasjon ble ikke anerkjent å gjelde overfor de sovjetiske bosetningene. Dette har endret seg betydelig siden omveltningene på 1980-tallet.

Svalbardtraktatens artikkel 2 tillegger Norge «å håndheve, trefte eller fastsette passende forholdsregler til å sikre bevarelsen og – om nødvendig – gjenoprettelsen av dyre- og plantelivet» på Svalbard. Denne artikkelen har de senere år blitt gitt stadig økt vekt på norsk side, jf. Svalbardmiljøloven av 2001. Som nevnt er regelen nå at i konflikter mellom næringsliv og miljø skal miljøhensyn alltid veie tyngst. Russerne på sin side ser øyensynlig mer med skepsis på alt som er egnet til å begrense Russlands handlefrihet på øygruppen, og legger følgelig større vekt på prinsippet om «lik og uhindret adgang til, og opphold på, øygruppen».

Svalbardtraktaten har forblitt uendret siden inngåelsen i 1920, men fortolkningen av den har altså endret seg i takt med partenes endrede interesser.

Regimet i Fiskevernsonen

Kyststatenes rett til å opprette eksklusive økonomiske soner ble knesatt med FNs tredje havkonferanse i 1975. En slik sone ble opprettet rundt fastlands-Norge i 1976, og i utgangspunktet ønsket Norge å gjøre det samme rundt Svalbard, men uten de begrensningene Svalbardtraktaten legger på norsk suverenitet. Norge argumenterte med at Svalbardtraktaten også på dette punkt må tolkes innskrenkende. Traktaten gjelder for Svalbard-øygruppen og dens territorialfarvann⁴ (art. 2). Det viste seg imidlertid snart at Norge ikke kunne regne med støtte fra sine allierte. Bare Finland og Canada har senere støttet Norge; andre interesserte parter har enten reservert seg fra å mene noe eller – som Sovjetunionen/Russland – nektet å anerkjenne det juridiske grunnlaget for sonen.⁵ Russland har ved flere anledninger hevdet at sonen er å anse som internasjonalt farvann.⁶ For å unngå unødige provokasjoner, og i erkjennel-

4 Siden 1812 har territorialfarvannet vært bestemt til en sone på 4 nautiske mil fra grunnlinjen. 1. januar 2004 ble denne sonen utvidet med 8 mil til 12 nautiske mil. Svalbardtraktatens gyldighetsområde ble i samme øyeblikk utvidet med 25000 km² (Finstad 2003 [intervju]).

5 For en drøfting av Fiskevernsonens juridiske status, se Ulfstein (1995).

6 Sist skjedde dette i en note oversendt fra det russiske utenriksministerium i etterkant av arrestasjonen av «Tsjernigov»: «Tråleren drev fangst i farvann som tilhører Svalbard-øygruppen, hvis rettsregime er regulert av Svalbard-

sen av at et regime er nødvendig for å hindre kaos og overfiske, opprettet Norge en såkalt Fiskevernsonen istedenfor en eksklusiv økonomisk sone og har i den ført en politikk *som om* Svalbardtraktaten hadde vært gjeldende i sonen.⁷ Norge hevder imidlertid sin rett til å opprette en eksklusiv økonomisk sone når tiden skulle være moden for det.

Dette har vist seg å være en løsning alle parter i praksis har kunnet akseptere. Utenlandske fiskere, også russiske, ønsker norske fiskeriinspektører velkommen ombord og retter seg stort sett etter deres pålegg. Kystvakten har kun unntaksvis benyttet sanksjonsmuligheter utover skriftlige advarsler, igjen for å unngå unødige provokasjoner. Rapporteringsbestemmelsene blir imidlertid ikke overholdt av russiske fiskere, etter ordre fra egne myndigheter. Det viktige er dog at man har kommet frem til en gjensidig forståelse og dermed fått et relativt stabilt, om enn sårbart og ikke eksplisitt uttalt, regime i Fiskevernsonen.⁸

«Normalisering» av norsk Svalbard-politikk

Siden begynnelsen av 1970-årene, og særlig etter omveltningene i Sovjetunionen, så Norge muligheten til å «normalisere» Svalbardpolitikken, altså å forvalte Svalbard på tilnærmet lik linje med fastlandet – innen Svalbardtraktatens rammer og hva som ble ansett som politisk mulig.⁹ I dette ligger at de utenrikspolitiske begrensningene ble ansett å være mindre enn tidligere, og følgelig tatt mindre hensyn til. På øygruppen såvel som i Fiskevernsonen har dette ført til en mer aktiv forvaltning. De russiske bosetningene må i større grad forholde seg til norske myndigheter: I Barentsburg er post og telefon norsk, politimyndigheten tilligger Sysselemanden, og norske lover og forskrifter om brannsikkerhet, arbeidsmiljø m.m. blir nå anerkjent også av den russiske siden. Større problemer har russerne med å akseptere Svalbardmiljøloven av 2001.¹⁰ Loven

---

traktaten av 1920, men utenfor grensene der den nevnte traktat har gyldighet, det vil si der normene for internasjonal lov gjelder for det åpne hav» (*Aftenposten* 2001c).

7 Ved å kalle den en fiskevernsonen ga man et signal om at hensikten ikke først og fremst er å sikre eksplisitt norske interesser, men å ta vare på fiskestammene i området.

8 For en nærmere beskrivelse av regimehåndhevelsen i Fiskevernsonen, se Hønneland (1998).

9 For en nærmere gjennomgang av norsk Svalbard-forvaltning, se f.eks. Arlov (1996) eller Haugan (2001).

10 LOV2001-06-15-79: Lov om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven).

stiller meget strenge krav til enhver fremtidig næringsvirksomhet som kan tenkes å ha konsekvenser for miljøet på Svalbard, og krever at all virksomhet må forhåndsgodkjennes av norske myndigheter. Dette er prinsipielt nytt: Tidligere nøyde selskapene seg med å opplyse Sysselmannen om det ene eller andre prosjektet. For russerne fremstår derfor loven som en mulig trussel. Gruvedriften anses fortsatt som avgjørende for å opprettholde en bosetning av en viss størrelse. Skulle norske myndigheter stanse den russiske gruvedriften på Svalbard, ser det dårlig ut for den russiske tilstedeværelsen overhodet. Dette verst tenkelige scenario har da også blitt svært aktuelt i og med at graven i Barentsburg inneholder kull for maksimalt noen få års videre drift. Russerne har de siste år lett etter alternativer, og et lovende kullfelt i Colesdalen omtrent midt mellom Barentsburg og Longyearbyen og dessuten like ved det nedlagte sovjetiske gruvesamfunnet i Grumantbyen, peker seg ut som mest aktuelt. For russerne virker det mistenkelig at Svalbardmiljøloven ble vedtatt kun kort tid etter at Arktikugol presenterte sine planer for Colesdalen.¹¹ Og det gjør saken enda verre at Sysselmannen i 2002 foreslo å legge Colesdalen inn i et nytt plantevern-område.¹² Spørsmålet russerne i mitt materiale stiller seg, er om hele miljøprosjektet ikke er annet enn et fordekt norsk forsøk på å presse Russland ut av Svalbard.

Også i Fiskevernsonen har norsk forvaltning ført til russiske protester de siste årene. Til dels har dette sammenheng med et dårligere samarbeidsklima i det norsk-russiske fiskerisamarbeidet generelt.¹³ Men det har også sammenheng med hva russerne ser på som den norske Kystvaktens diskriminering av russiske trålere. Det kokte nærmest over i etterkant av arrestasjonen av den russiske tråleren «Tsjernigov» i april 2001. Dette var første gang Kystvakten gjennomførte en arrestasjon av en russisk tråler i Fiskevernsonen, og følgelig et klart brudd med den tidligere linjen om såkalt «lempe- lig håndhevelse». De russiske reaksjonene var voldsomme: Det russiske utenriksministeriet overrakte en skarp note til den norske ambassadøren med et «innstendig» krav om å løslate tråleren, og understreket at Fiskevernsonen er internasjonalt farvann (*Aftenposten* 2001c). Et pågående møte i den norsk-russiske blandede fiske-

11 Arbeidet med en ny miljølov startet riktignok i 1998, noe russerne ble orientert om. Ikke desto mindre har russerne protestert heftig mot hva de ser på som norske myndigheters «svar» på de russiske gruveplanene.

12 Verneforslaget ble senere trukket tilbake grunnet russernes planer (Svalbardposten 2003). Det er å anta at norske myndigheter ikke ønsket å ta belastningen ved en konflikt med russerne om dette spørsmålet.

13 Se Hønneland (2003) for en nærmere diskusjon av dette.

rikommisjon ble avbrutt. Fiskerikomiteleder Jevgenij Nazdratenko truet med væpnet konflikt: «Russland er ikke noen hvilken som helst hund som lar seg lede i bånd (...) Hvis noe liknende gjentar seg, vil Russland gi et adekvat svar» (*Nezavizimaja Gazeta* 2001). Grensetjenesten foretok i månedene etter flere tokt til Fiskevernsonen – ikke primært for å kontrollere fisket, men for å «beskytte de russiske fiskerne mot Kystvakten». ¹⁴ I 2002 sendte Nordflåten sin 160 meter lange krysser «Severomorsk» til Fiskevernsonen, angivelig i samme hensikt (*Nord-West Kurjer* 2002).

Ingen bestrider at «Tsjernigov» hadde gjort seg skyldig i grove overtredelser av fiskerireglene. ¹⁵ Det er heller ingen tvil om at både Norge og Russland har en felles interesse i en effektiv forvaltning av fiskeressursene i Barentshavet, inkludert Fiskevernsonen. Den russiske motstanden mot forvaltningen av Fiskevernsonen så vel som Svalbard kan derfor se noe paradoksalt ut: På øygruppen agiterer Russland sterkt mot miljøloven, da denne ses som en trussel mot en uansett tapsbringende gruvedrift. I Fiskevernsonen agiterer Russland like sterkt mot en forvaltning som i realiteten beskytter en viktig og inntektsbringende russisk næring mot andre aktører. Økonomiske faktorer ser derfor ikke ut til å være avgjørende i den russiske Svalbard-politikken. For å forstå bakgrunnen for Svalbardpolitikken vil det derfor være nyttig å se nærmere på de russiske Svalbard-diskursene.

Russiske Svalbard-diskurser

Diskurser forstås i korthet som språklige handlinger festet i sosiale relasjoner. ¹⁶ Diskursene formes og endres gjennom sosiale og språklige interaksjoner mellom individer og institusjoner. Diskursene er derfor ikke statiske, men gjenspeiler det samfunnet de virker i. Diskursene gjenspeiler videre hva som er legitimt å si eller gjøre i en gitt situasjon, og bestemmer dermed aktørers handlingsalternativer. Men ettersom diskursene blir til gjennom en kontinuerlig prosess, kan også aktørene påvirke diskursen i ønsket retning ved stadig å gjenta et budskap. Diskursens ideer må, som Neumann (2001) uttrykker det, stadig re-representeres. I motsatt fall vil konkurrerende syn kunne overta den dominerende rollen.

¹⁴ Se f.eks. Rossbalt (2001a) eller *Izvestija* 2002.

¹⁵ «Tsjernigov» gjorde seg skyldig i hele seks tildels grove brudd på fiskerireglene, hvorav det mest alvorlige var et påmontert nett med en maskevidde mindre enn halvparten av tillatt minstestørrelse (*Aftenposten* 2001b).

¹⁶ For en innføring i diskursanalyse, se f.eks. Winther Jørgensen & Phillips (1999) eller Neumann (2001).

Kartlegging av diskurser viser hvilke sammenhenger et visst spørsmål settes inn i. Ofte er det slik at ulike grupper i samfunnet ser forskjellig på et gitt spørsmål. Hvilken diskurs som får en dominerende rolle, avhenger følgelig av hvilken samfunnsgruppe som vinner frem med sin argumentasjon. Dette er trivielt. Svalbard er imidlertid et så perifert område for russere flest at det har vært vanskelig å finne divergerende synspunkter. Så vidt ulike grupper som fiskere, militære, byråkrater og politikere viser et påfallende likt syn på Svalbard-spørsmålene. Og man vil raskt legge merke til at miljøverndiskursen, som i norsk Svalbard-debatt har blitt absolutt dominerende de siste årene, er fullstendig fraværende i russisk Svalbard-diskurs.¹⁷

I det følgende vil to russiske Svalbard-diskurser presenteres. De to vil for leseren synes svært sammenfallende. Det er de også, og det kan derfor virke noe kunstig å skille dem fra hverandre. Når dette likevel er gjort, er det fordi de viser hvert sitt sentrale poeng som kan hjelpe til å bedre forståelsen av russisk Svalbard-politikk.

«Sikkerhetsdiskursen»

Ulikt den norske oppfatningen spiller Svalbard fortsatt en viss rolle i den russiske sikkerhetsdiskursen. Russland er fortsatt mistenksom overfor Nato-landet Norges hensikter med Svalbard-politikken, og har gjennom 1990-tallet flere ganger satt spørsmålsteget ved norske «objekter med en dobbel anvendelse», dvs. sivile installasjoner som kan tenkes å bli brukt i militært øyemed. Blant disse regnes radarstasjonen EISCAT utenfor Longyearbyen og Norsk romsentrers rakettskytefelt utenfor Ny-Ålesund, som i likhet med Globus II-radaren i Vadsø «kan utføre en hel rekke stridsoppdrag i luftrommet og verdensrommet over det nordvestlige Russland» (Motsak 2000: 8–9, sitert etter Åtland 2003: 36). Daværende nestkommanderende i Nordflåten, admiral Mikhail Motsak, bruker kraftige ord og hevder:

Begivenhetene som pågår ved Den russiske føderasjons nordlige grenser, viser således at Norge og dette landets forbundsfeller i Nato bestreber seg på, koste hva det koste vil, å sikre seg rettighetene til omstridte områder, og maksimalt begrense det russiske nærværet i Barentshavet og i det hele tatt i Arktis (Motsak 2000).

---

¹⁷ I alle fall så langt mitt materiale har kunnet vise.

Det såkalte «stredeproblemet» har en spesiell posisjon i russisk sikkerhetspolitisk tenkning. Kort fortalt går det ut på at Russland, tross verdens lengste kyst, mangler åpen og direkte adgang til verdenshavene. Utgangen fra de isfrie havnene på Kolahalvøya fremstår som den sikreste Russland har, men også denne ville bli usikker skulle Svalbard bli utbygget med vestlige baser. Kommandør A. Smolovskij hevder at ved en eventuell tilspissing av forholdene mellom Nato og Russland er «nødvendigheten av en operativ-strategisk linje Svalbard-Bjørnøya-Nordkapp åpenbar». Derfor er det for ham alvorlig at Norge «konsekvent gjennom 1990-tallet [har] forsøkt å presse Russland ikke bare fra Svalbard, men også fra havområdene i nord» (*Aftenposten* 2001a). Murmansk-guvernør Jevdokimov har ved flere anledninger vært inne på det samme og hevder at «[f]ra et geopolitisk synspunkt vil vår frivillige oppgivelse av Spitsbergen åpne hittil ukjente muligheter for NATO til å komme enda et skritt nærmere de russiske grensene» (Jevdokimov 1999).

Sikkerhet er tradisjonelt enhver stats høyest prioriterte område. Oppfattes et spørsmål å ha sikkerhetspolitiske konsekvenser, vil andre hensyn, også økonomiske, måtte vike. All den tid Svalbard fortsatt ses i et sikkerhetspolitisk perspektiv i Russland, mister andre faktorer sin relevans. Delvis derfor har russerne problemer med å se på miljøloven som noe som først og fremst angår miljøet. En annen grunn synes å ligge i den relativt lave prioritering Russland vier miljøvern generelt.¹⁸ At miljøhensyn skulle gå foran næringslivshensyn på Svalbard i den grad miljøloven legger opp til, synes for russerne uforståelig, og grunnlaget for konspirasjonsteorier er derfor høyst til stede:

Svalbardmiljøloven handler om politikk mer enn om miljø. Svært, svært store områder blir lagt under vern og derfor stengt for økonomisk aktivitet. (...) I praksis ekskluderer den eiendomsretten på Svalbard. (...) Loven er et resultat av at Norge i realiteten ønsker å bli den eneste aktøren på Svalbard (Pritsepov 2002 [intervju]).

Russland må etter alt å dømme offentlig erklære at Norges linje om å begrense Russlands nærvær på øygruppen og begrensningen av mulighetene for økonomisk virksomhet *under påskudd av miljøhensyn*,

18 Landet har f.eks. ingen selvstendig, politisk myndighet for miljøvern. Det russiske miljøvernministeriet ble i 1996 nedgradert til en statlig komité, for så i 2000 å bli nedlagt endelig som selvstendig organ. Funksjonene er siden offisielt ivarettatt av Naturressursministeriet, et organ som mot betaling fordeler lisenser til bruk av naturressurser. Bukken og havresekken, altså.

ikke er akseptabel. Slike handlinger fra Norges side er i strid med forordningene i Svalbardtraktaten av 1920 (Fjodorov *et al.* 2002: 688) [min uthevelse].

En av informantene innrømmet at Russland har mye å svare for når det gjelder miljøhensyn i Barentsburg, men mente at stedets miljømessig begredelige prestasjoner i seg selv indikerer *Norges* manglende interesse:

Om dere i Norge var opptatt av miljøet, ville dere forlenget stilt strenge krav til Barentsburg. Vi har biler med urgammel teknologi, vi har søppel som flyter og et kullkraftverk som spyr ut den verste møkka. Dere kunne lett kommet med tekniske krav til renslig drift, men isteden snakker dere om et par plantevekster i Colesbukta! (Kosatsjov 2002 [intervju]).

Noen miljødiskurs tilsvarende diskursen den norske miljøbevegelsen står for, er nokså fraværende i Russland. Derimot finnes enkelte som mener at miljøloven *kan* være et resultat av miljøbevegelsens «totale seier» over næringsinteressene, og at den således ikke nødvendigvis representerer et ønske om å fordrive russerne fra Svalbard. En tjenestemann i Murmansk mente at det kun er latterlige, mediekåte politikere som kan påstå at miljølovens egentlige hensikt er å presse Russland bort fra Svalbard, og i Barentsburg, der kontakt med norske myndigheter forekommer hyppigst, hadde informantene et mer nyansert syn på norsk Svalbard-politikk enn i Murmansk og Moskva. Imidlertid er disse synspunktene fullstendig fraværende i den russiske offentlige debatt – til det er de for kontroversielle, nærmest upatriotiske, og dessuten ville et slikt syn svekke den russiske argumentasjonen mot Norge. Den offentlige diskursen klarer effektivt å hindre at alternative synspunkter kommer til overflaten.¹⁹

«Realismediskursen»

Klassisk realistisk tankegang står sterkt i russiske oppfatninger av internasjonal politikk. Man antar at internasjonal politikk fungerer som et nullsumspill: Det én stat vinner, vil en annen tilsvarende tape. Det er styrken som avgjør; sterke stater utnytter sine svake naboer, og staters interesser er konkurrerende snarere enn sammenfallende. I en slik verden er det små rom for samarbeid, og det

¹⁹ Alle informantene med «avvikende» syn ønsket å være anonyme.

er derfor heller ingen grunn til å tro at norske hensikter er fordelaktige for Russland. Viktig er det å legge merke til at russerne ser på Norge som en fullkomment rasjonell, enhetlig aktør som kaldt kan beregne fordeler og ulemper ved enhver politisk handling.

[D]e siste årene har nordmennene på Spitsbergen oppført seg annerledes overfor russerne enn tidligere. Deres bestrebelser på å få oss til å forlate arkipelet frivillig kan tydelig ses. Vel, etter min mening er det en normal prosess, sånn er det alltid: Når et land midlertidig svekkes, vil dets naboer forsøke å dra nytte av det (Jevdokimov 1997).

Konspirasjonsteorier står også sterkt:

De på overflaten vennskapelige kontaktene og de norske offisielle representanters profesjonelle vennlighet er ikke i stand til å skjule Oslos forsett om å ta den fulle kontroll over naturressursene (på og rundt Svalbard) som delvis rettmessig burde tilfalt Russland (*Nord-West Kurjer* 2002).

Selv avtaler inngått mellom to statsledere, blir trukket i tvil. Nåværende leder i dumaens utenrikskomité mente at «felleserklæringen til Putin og Bondevik betyr ingen ting.²⁰ Den er ikke annet enn tomme ord» (Kosatsjov 2002 [intervju]). Og lederen i Dumaens Nord- og Fjerne østen-komité mente at «det hele er svært enkelt: Når Russland gjør lite, gjør Norge mye. Men Russland er i ferd med å reise seg igjen, og tar skritt for å styrke sine posisjoner på Spitsbergen (Pivnenko 2002 [intervju]).

I Fiskevernsonen kommer realismesyntet enda bedre frem. Misnøyen i russiske fiskerikretser med norsk forvaltning har vært tiltakende de siste årene, og som på Svalbard er man mildt sagt skeptiske til den norske forvaltningens hensikter. Misnøyen nådde nye høyder i forbindelse med «Tsjernigov»-arrestasjonen, men har generelt vært stor også før og etter. Russiske fiskere anklager Kystvakten for konsekvent å behandle russerne dårligere enn de norske fiskerne, og de hevder at dette inngår i den norske regjeringens plan for å presse russerne ut. Følgende sitat er fra intervju med nestlederen i fiskerikomiteen i Murmansk:

Kystvakten påstår at den handler på bakgrunn av reelle fakta (om arrestasjoner av russiske trålere, m.a.). Men i virkeligheten er Kyst-

20 Felleserklæring avlagt under Putins Norges-besøk i november 2002. I denne hilser Norge russisk virksomhet på Svalbard velkommen.

vaktens bestemmelser selektive og vilkårlige. (...) Reglene ser ut til å være slik laget at man, om man så ønsket, kunne arrestert hvem som helst for hva som helst (Sokolov 2003 [intervju]).

Igjen et eksempel på tiltroen til Norge som en enhetlig, rasjonell aktør:

[Norge] forsøker å skjule sine egne overtramp i fiskeriene (...) Nordmennene er interessert i å diskreditere russiske fiskere da Norge selv ofte fisker mer enn kvoten tillater. Derfor, straks etter meldinger i russisk presse om norske regelbrudd, vil man i Norge arrestere et russisk fartøy. Begrunnelsen er uviktig. Til gjengjeld blir det behørig notert i alle informasjonskanaler (*Rosbalt* 2002).

De russiske aktørene har en tendens til å se Svalbard og Fiskevernsonen i sammenheng. Flere av informantene så på bosettingen i Barentsburg som en garanti for russisk fiske i Fiskevernsonen. Oppfattelsen av en målbevisst norsk politikk for å presse russerne blir dermed styrket i og med at konfliktene på øygruppen og i Fiskevernsonen faller sammen i tid. Kun et par måneder skiller «Tsjernigov»-episoden fra Stortingets vedtak av Svalbardmiljøloven.

Diskursene: Hva forteller de?

Diskursanalysen har vist at russiske aktører fortsatt nærer en sterk mistenksomhet overfor norske og vestlige handlinger. Tanken om at Vesten «utbytter» de russiske naturrikdommene, har mye til felles med den sovjetiske fremstillingen av kapitalismen i hine dager. Når noe kommer fra Vesten, er det alltid en skjult agenda som ligger bak. Til grunn for skepsisen ligger selvsagt de historiske erfaringene under den kalde krigen, men også den grunnleggende antakelsen av internasjonal politikk som et nullsumspill.

Diskursanalysen har vist fem avgjørende sider ved russisk Svalbard-politikk. For det første har vi sett at Svalbard-politikken ses i en større ramme. Det dreier seg ikke bare om kull versus miljø, men om Russlands forhold til Norge og Vesten. Sikkerhetsdiskursen for Svalbard har et klart skeptisk syn på Norge og Vesten, til tross for Putins klart vestvennlige politikk. Dette paradokset kan best forklares ved at det russiske byråkratiet er mer konservativt enn både Putins administrasjon og folket (Piontkovskij 2003 [intervju]). Som en av informantene nevnte, kan man ikke vente nye tanker fra folk som bærer tapperhetsmedalje fra Berlin på brystet (Jevsejev 2003 [intervju]). Svalbard er sjelden på Putins dagsorden, og den russis-

ke Svalbard-politikken reflekteres derfor av verdensanskuelsen til det store konservative midtsjiktet i det russiske byråkratiet.

For det andre har vi sett at den russiske sikkerhetsdiskursen på Svalbard overskygger andre alternative diskurser. Derfor settes også andre spørsmål, som miljø- og ressurspolitikk, i en sikkerhetspolitisk ramme. Så lenge Russland selv ser Svalbard i et sikkerhetspolitisk perspektiv, har russerne problemer med å akseptere at f.eks. den norske miljøvernpolitikken ikke har en sikkerhetspolitisk agenda.

I forlengelsen av argumentet ovenfor oppfatter russerne Norge som en enhetlig og rasjonell aktør som konsekvent følger sine nasjonale interesser i Svalbard-området. Dette gjelder miljøloven, og det gjelder Kystvaktens virksomhet i Fiskevernsonen. I den russiske virkelighetsoppfatningen er det utelukket at Kystvaktens mer aktive kontrollvirksomhet er resultatet av et (internt) ønske om å fukke lovbyggere. Likeledes utelukkes det at miljøloven er resultat av den norske miljøbevegelsens seier over næringsinteressene. I stedet settes alt inn i et interesseperspektiv der kampen går mellom to nasjoner og ikke mellom ulike sektorer.

For det fjerde finnes svært få alternativer til den dominerende Svalbard-diskursen i Russland. Kun fem–seks av alle de tjenestemenn jeg intervjuet, forfektet et annet syn – at miljøloven faktisk dreier seg om miljø. Disse var enten økonomer som bare fokuserte på de finansielle sidene, eller de hadde tilhold i Barentsburg med jevn og nær kontakt med norske myndigheter. Felles for dem var imidlertid deres ønske om å forbli anonyme: Holdningene deres strider med den dominerende Svalbard-diskursen. Her er et godt eksempel på hvordan diskursen styrer hva som er legitim handling.

Og for det femte er diskursen i samsvar med de uttalte russiske interessene i Svalbard-området. Dette er neppe overraskende, men er likevel et poeng det er verdt å huske på. De russiske Svalbard-aktørene evner å bruke retoriske virkemidler til å hevde sine interesser.

Diskursene sier derimot lite om de russiske sub-nasjonale aktørenes faktiske interesser i Svalbard-området. Dèt er tema for neste avsnitt.

Russisk Svalbard-politikk: Styr av sektorinteressene

Russisk Svalbard-politikk fremstår som enhetlig og konsekvent. Det har helt siden Svalbard-traktatens tilblivelse gått rutine i russiske myndigheters protester mot hva de oppfatter som brudd på traktatens art. 9. At Russland protesterer mot forvaltningstiltak de finner

forstyrrende for sin virksomhet, er heller ikke egnet til å overraske, skjønt støynivået, som diskursavsnittet ga eksempler på, nok har vært høyere enn norske myndigheter forventet. Som en direkte følge av miljøloven har Russland til og med truet med å innkalle til ny traktatkonferanse om Svalbard (*Aftenposten* 2001d). I Fiskevernsonen har ulike russiske organer handlet koordinert overfor den norske forvaltningen, og diskursanalysen ovenfor viste en forbausende grad av konsistens i de russiske oppfatningene av Svalbard-politikken.

Likevel er det grunn til å spørre om ikke de ulike organisasjonene først og fremst ivaretar sine egne sektorinteresser. Dette avsnittet vil presentere de ulike aktørene og kort drøfte hvorvidt deres handlinger best kan forklares i egne eller nasjonale interesser.²¹

Russlands utenriksministerium

Russlands utenriksministerium (MID) er det øverste russiske myndighetsorgan på Svalbard med eget konsulat i Barentsburg. Svalbard er imidlertid et perifert område og som Holtmark (1999) skriver, ble Svalbard-politikken i sovjetisk tid styrt av et lite knippe geopolitisk interesserte tjenestemenn. Den øvrige politiske og administrative ledelse ser ut til å bry seg minimalt med Svalbard-politikken. De spesielt interessertes egne oppfatninger får derfor uvanlig stor gjennomslagskraft. Dette ser i høy grad ut til fortsatt å være tilfelle, med Russlands nylig avgåtte (2003) ambassadør Kvitsinskij som en ivrig pådriver (Udgaard 2001).²²

Trust Arktikugol

Barentsburg er fortsatt en typisk «company town», og det statlige gruveselskapet Trust Arktikugol står for drøye 90 prosent av virksomheten i gruvebyen. Selskapet legger i stor grad premisene for styringen av Barentsburg. Forsøk fra sentraladministrasjonen på å differensiere virksomheten og gjøre Barentsburg mindre avhengig av kull har effektivt blitt trenert og stoppet av Arktikugol (*Izvestija* 2001, Gusjtsjinskij 2003 [intervju]). Tidvis har selskapet argumen-

21 Alle opplysninger i denne delen av artikkelen bygger på Jørgensen (2003). Gjennomgangen bygger i sin tur på Graham Allison's (1969) pluralistiske modeler i beskrivelsen av staters utenrikspolitikk.

22 Kvitsinskij har ikke akkurat utmerket seg ved noen pro-vestlig holdning. Ved valget i desember 2003 ble han valgt inn i Statsdumaen på det utpreget konservative kommunistpartiets liste (KPRF online 2003).

tert for en sterkere russisk politikk på Svalbard (se f.eks. *Aftenposten* 1997 og *Rosbalt* 2001b). Skulle Russland oppgi Svalbard, eller droppe gruvedriften, mister Arktikugol sitt livsgrunnlag. Når Arktikugol snakker om de russiske nasjonale interessene på Svalbard, er det dermed selskapets egne interesser det først og fremst har i tankene. Og når selskapet står for drøye 90 prosent av Russlands landbaserte virksomhet på øygruppen, er det klart at Arktikugol har stor innflytelse på russisk Svalbard-politikk.

Nordflåten

Nordflåten har diverse ganger anklaget Norge for å utnytte Russlands svakhet. Nordflåtens ledelse hevder at en styrking av flåten er nødvendig for å møte «truslene» vestfra. Det synes imidlertid åpenbart at Russlands sikkerhetsproblemer ikke ligger i nord, men langs landets sørlige randsoner. For Nordflåtens fremtid er det derfor avgjørende å opprettholde mest mulig av det gamle fiendebildet av Vesten.²³ Organisatorisk konservatisme kan også forklare mye. Nordflåtens oppgave er å forsvare rikets sikkerhet, og med den skepsisen som fortsatt råder i Russland i landets forhold til Vesten, er det ikke overraskende om Nordflåtens ledelse ser med argusøyne på hva de oppfatter som norsk opptrapping i nordområdene. Det er dessuten viktig for Nordflåten å vise at de er handlingsdyktige. «Severomorsk»s tokt i Fiskevernsonen ga Nordflåten positiv oppmerksomhet i Russland, ikke minst fra fiskerisektoren, som angivelig finansierte drivstoff til dette toktet. Dette sier mye om Nordflåtens økonomiske situasjon og forklarer en del av denne konkrete hendelsen.

Grensetjenesten

Grensetjenesten fikk overført kontrollmyndigheten til sjøs først i 1998 etter voldsomme organisatoriske kamper mellom denne og kontrollorganet Murmanrybvod (Hønneland & Jørgensen 2002).²⁴ At Grensetjenesten startet fiskerikontroll i Fiskevernsonen i 1999, har derfor ikke bare sammenheng med forholdet til Norge. For det første hadde styrkene ikke anledning til å gjøre slikt tidligere, og dernest har Grensetjenesten hatt behov for å oppnå anerkjennelse

²³ Som et apropos kan nevnes at ubåten «Kursk», da den sank i år 2000, var med i en øvelse der Nordflåten igjen ønsket å markere seg som et bolverk mot Nato (*The Economist* 2003).

²⁴ Tilsvarende kamper fant sted også i Russlands andre fiskeriregioner.

i sin nye rolle. For det tredje og kanskje viktigste: Grensetjenestens primæroppgave er å vokte Russlands grenser og verne om de russiske interessene slik tjenesten forstår dem. For Grensetjenesten blir det derfor naturlig å opptre som de russiske fiskernes beskytter snarere enn kontrollør i Fiskevernsonen. Organisatorisk konservatisme forklarer mye av Grensetjenestens oppførsel. Mye forklarer også det faktum at kapitalsterke fiskere ved leilighet har finansiert drivstoff til Grensetjenestens skip. Det synes derfor klart at Grensetjenestens handlinger i Fiskevernsonen kan forklares utfra dens egne, snarere enn den russiske stats, interesser.

Murmansk fylke

Murmansk har store interesser i Fiskevernsonen. Ca. to tredjedeler av Nordvest-Russlands fiskeflåte hører hjemme i Murmansk, og ca. en fjerdedel av Nordvest-Russlands fiskekvoter blir tatt i Fiskevernsonen. Det er derfor ikke overraskende at Murmansk-guvernør Jurij Jevdokimov har stått frem som et av de sterkeste talerør for en aktivisert russisk politikk i Svalbard-området. Overraskende er det derimot at han særlig har agitert for en styrking av den landbaserte virksomheten på Svalbard. Murmansk fylke har knapt noen interesse overhodet knyttet til Barentsburg,²⁵ og Murmansk har heller intet myndighetsansvar på Svalbard da øygruppen fra russisk side sorterer under utenriksministeriet. I den grad Murmansk fylkesadministrasjon engasjerer seg i Svalbard-spørsmål, er det derfor best egnet til å tjene guvernørens personlige interesser. Nasjonalistisk retorikk og angrep på «de andre» er en fristende måte å vende oppmerksomheten bort fra hjemlige problemer. Handlingene hans minner således mer om et teater enn om reell politikk. Dette er hva Skak (1996: 186) kaller *dramatisk aktør*-modellen. Etter denne modellen er det kun aktøren personlig som har nytte av en gitt handling. At det er symbolpolitikk fra Jevdokimovs side, viser også det faktum at han så godt som aldri nevner Svalbard med ett ord i møte med norske myndigheter.²⁶

Men Jevdokimov har også i stor grad vært med på å sette nord-områdene i fokus generelt. Ved å peke på at det også finnes utenrikspolitiske grunner til å satse mer i nord, får han lettere gehør i Moskva. Etter en lengre periode med liten oppmerksomhet på 1990-

25 Gruvearbeiderne i Barentsburg blir rekruttert fra Sør-Russland, Sibir og Ukraina, og kullproduksjonen går til det vesteuropiske markedet (Jevsejev 2003 [intervju]).

26 Ifølge Norges generalkonsul i Murmansk, F. Arthur (2003 [intervju]).

tallet ble det viktig å påkalle sentralregjeringens interesse for nord-områdene. Da Svalbard har en viss symbolsk betydning i Russland, har dette vært et godt kort å benytte for Jevdokimov.

Fiskerikomiteen

Fiskerikomiteen var inntil nylig Russlands føderale fiskeriforvaltningsorgan.²⁷ Komiteens tidligere leder Jevgenij Nazdratenko²⁸ har vært særlig aktiv i Svalbard-politikken og gikk meget hardt ut mot Norge etter «Tsjernigov». Under Nazdratenkos ledelse har det oppstått tette bånd mellom fiskerikomiteen og fiskerinæringen, som av Russlands innenriksministerium i januar 2003 ble erklært å være en av landets mest kriminelle næringer (*murfish.ru* 2003). Nazdratenkos fortid gir et bilde av ham som en av landets mest korrupte politikere, og han styrte Primorskij-regionen som sitt føydale fyrstedømme mellom 1993 og 2001. Han var populær i store deler av befolkningen og spilte på en uhemmet nasjonalisme. Dette videreførte han aktivt som leder av fiskerikomiteen. Han benytter åpenbart nasjonalistisk agitasjon som avledningsmanøver og passer godt til *dramatisk aktør*-modellens logikk.

Fiskerinæringen

Fiskerinæringen har siden sent nittital og særlig etter «Tsjernigov»-episoden høyllytt hevdet at de blir urettferdig og diskriminerende behandlet av Kystvakten og krevet beskyttelse og støtte fra russiske myndigheter.²⁹ De har sågar finansiert drivstoff til Grensetjenestens kontrollskip og Nordflåtens «Severomorsk» for å få denne støtten. Næringen har de siste årene i økende grad blitt dominert av et fåtall sterke økonomiske aktører og har derfor kunnet opptre mer overbevisende og selvbevisst. Samtidig har kampen om fiskekvoter hardnet til innad i Russland, og ifølge fiskerikomiteen har

27 Fiskerikomiteen mistet sin selvstendige status som føderalt forvaltningsorgan under en større reform i mars 2004. Som i perioden 1997–98 er komiteen igjen underlagt landbruksministeriet, nå som et *agentstvo*.

28 Nazdratenko gikk av som leder våren 2003 etter en uklar og turbulent prosess innad i den russiske regjeringen.

29 At Kystvakten med hensikt diskriminerer russiske trålere er neppe riktig, men det er like fullt et faktum at russiske regelbrytere blir behandlet annerledes. Dette har bl.a. å gjøre med mangelen på bankgarantier fra russisk side. For å forsikre seg om at ilagte bøter virkelig blir innbetalt, er praksis derfor at russiske trålere blir ført til norsk havn og satt i arrest inntil boten faktisk er betalt. Se f.eks. *Aftenposten* (2002) eller *Fiskeribladet* (2002).

landet en betydelig overkapasitet på trålere. Selv om det skulle være i russisk, like mye som i norsk, interesse å verne om ressursene, har fiskerinæringen i Russland klart å fremstille konflikten med Kystvakten som en konflikt mellom nasjoner snarere enn mellom næring og forvaltning. Fiskerne har derfor effektivt fått de russiske myndigheter på sin side, til tross for sine regelbrudd. Men kvotene er de samme, uavhengig av om trålerne blir kontrollert av russiske eller norske myndigheter. Det økonomiske aspektet er derfor til stede bare hvis russisk kontroll er mindre effektiv enn norsk. Om vi antar at russiske fiskere følger loven, har konflikten med Kystvakten intet økonomisk aspekt.

Ministeriet for økonomisk utvikling og handel

Dette ministeriet huser den interdepartementale Spitsbergen-kommisjonen, hvis oppgave er å finne nye former for virksomhet på Svalbard. Dette har ikke vært videre vellykket, grunnet mangel på ressurser, men også grunnet motstand fra eneherskeren i Barentsburg, Arktikugol. Ministeriet har holdt en lav profil i Svalbard-politikken og virker lite interessert i Svalbard overhodet.³⁰ Om ministeriet hadde hatt evnen og viljen til å kjøre en tøffere linje i Svalbard-politikken, ville trolig de russiske prioriteringene i Barentsburg kunne vært annerledes. Representanter for ministeriet utmerket seg ved ikke å se miljøloven på Svalbard som rettet eksplisitt mot russiske interesser. Et slikt syn er som nevnt svært kontroversielt i Russland.

Oppsummering

De russiske Svalbard-aktørene handler i stor grad i overensstemmelse med Moskvas vedtatte politikk. I hovedsak går den ut på å minimere norsk suverenitet og maksimere russisk handlefrihet i Svalbard-området. Som gjennomgangen i dette avsnittet har vist, er det imidlertid også egne, interne interesser de russiske Svalbard-aktørene aktivt forsvarer. Et mer eller mindre tilfeldig sammenfall av interesser aktørene imellom, og mellom aktørene og den russiske stat, har fått dem til å spille på lag. Dermed *fremstår* Russland som en enhetlig aktør. Aktørene viser alle til «nasjonens» interesser når de argumenterer for sin politikk. Tilvante handlings-

30 Den ansvarlige sekretæren i ministeriet for Svalbard hadde liten kunnskap om Svalbard og innrømmet raskt at hun ikke brukte mye tid på Svalbard-spørsmål (Antonova 2002 [intervju]).

mønstre, kampen om trange budsjettmidler og behovet for å vise handlekraft er viktige forklaringsfaktorer og dominerer aktørenes adferd, og Norge har med sin forvaltning gitt dem gode argumenter.

Konklusjoner

Russisk Svalbard-politikk har endret seg lite siden Sovjetunionens dager. Russland finner det fortsatt interessant å forbli på Svalbard, og grunnene ser i grove trekk ut til å være som før: å opprettholde sin innflytelse i Svalbard-området generelt gjennom aktiv tilstedeværelse, og å forsikre seg om at Norge ikke anlegger militær virksomhet på øygruppen. I tillegg har Russland en tendens til å se øygruppen og sonen som to deler av et hele, og slik sett er en tung tilstedeværelse i Barentsburg egnet også til å sikre tilgangen til fiskeressursene. Det er ingen grunn til å tro at Russland virkelig ønsker å fremprovosere en kollaps i forvaltningen av Fiskevernsonen. Dette ville gjort adgang til sonen enklere for tredjelands fiskere, noe som ikke er i Russlands interesse. Landets protester mot Fiskevernsonen betyr derfor ikke at Russland ønsker den fjernet; snarere betyr det at Russland ønsker en særstilling i området vis-à-vis andre nasjoner.

Diskursperspektivet viser med all tydelighet at den russiske virkelighetsoppfatningen skiller seg fra den norske. Mens Svalbard for Norge i første rekke har blitt et spørsmål om hva som best tjener miljøhensynene, har Russland lagt sikkerhets- og geopolitiske betraktninger til grunn for sin politikk. Den entydig skeptiske holdningen til Norge i russisk sikkerhetsdiskurs om Svalbard hindrer russerne i å se alternative tolkninger av norsk politikk. Dette er et avgjørende poeng for å forstå de russiske reaksjonene mot norsk Svalbardpolitikk. Skepsisen mot Norge har smittet over på fiskerne, som derfor ser Kystvaktens kontroller som rettet mot dem. Skepsisen har også hindret russiske myndigheter fra å akseptere at miljøloven faktisk handler om miljøvern. Dette er misforståelser som Norge bør ta alvorlig.

Samtidig har analysen vist at flere av de russiske aktørene effektivt og bevisst har benyttet retoriske virkemidler til å tjene egen sak. Det skal ikke underslås at mye av Svalbard-retorikken er myntet bare på det interne publikum og sentralmyndighetene i Moskva. En klar indikator på dette er at flere av aktørene, som guvernør Jevdokimov, har en langt mer positiv holdning i tosidige møter med norske myndigheter (Arthur 2002 [intervju]). Men utfallene i russisk presse ville gjort liten nytte om det ikke allerede rådet en gene-

rell skepsis mot Norge og Vesten i store deler av den russiske befolkningen. Dette vet de russiske Svalbard-aktørene å dra nytte av, og de blir godt hjulpet av norske myndigheter: Uten miljøloven og det foreslåtte plantevernområdet, og uten «Tsjernigov»-arrestasjonen, ville kanskje Svalbard forblitt et sted Russland knapt hadde i minnet.

Referanser

- Aftenposten* (1997) «Dyster fremtid for Barentsburg», 23. august.
- Aftenposten* (2001a) «Mange anklager mot Norge», 20. april.
- Aftenposten* (2001b) «Russisk tråler tatt i arrest ved Svalbard», 22. april.
- Aftenposten* (2001c) «Trålerarrest kan spisse svalbardkonflikt», 23. april.
- Aftenposten* (2001d) «Russland på kollisjonskurs med ensomt Norge», 28. april.
- Aftenposten* (2002) «-For mildt behandlet i forhold til russerne», 18. november.
- Allison, Graham T (1969) «Conceptual models and the Cuban missile crisis», *American Political Science Review: Quarterly Journal of the American Political Science Association* 63(3): 689–718.
- Antonova, Tatjana Vasiljevna, ansvarlig sekretær, Den interdepartementale Spitsbergen-kommisjon, ministeriet for økonomisk utvikling og handel, Moskva (2002) *intervju med forf.* 19. desember.
- Arlov, Thor B. (1996) *Svalbards historie*. Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).
- Arthur, Fredrik, Norges generalkonsul i Murmansk (2003) *intervju med forf.* 4. mars.
- Finstad, Sissel, juridisk rådgiver, Sysselmannen på Svalbard (2003) *intervju med forf.* 25. august.
- Felleserklæring avgitt av Kongeriket Norges statsminister og Den russiske føderasjons president* (2002). Hentet fra Utenriksdepartementet 12. november [online]: <http://odin.dep.no/ud/norsk/aktuelt/nyheter/032001-990726/indexdok000-b-n-a.html>
- Fjodorov, Andrej *et al.* (2002) «Interesy Rossii na Severe Jevropy: V tsjom oni?», *Strategija dlja Rossii: 10 let SVOP*. Moskva: Vagrius.
- Gusjtsjinskij, Kirill, forsker, Barentsburg (2003) *intervju med forf.* 18. april.
- Haugan, Marthe (2001) *Nye tider – ny politikk? Norsk svalbardpolitikk under og etter kald krig*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Institutt for sosiologi og statsvitenskap. Hovedoppgave.
- Holtmark, Sven G. (1999) *Norge og Sovjetunionen – bilateralisering og fellesstyre*. Oslo: Den norske Atlanterhavskomiteé.
- Hønneland, Geir (1998) «Compliance in the Fishery Protection Zone around Svalbard», *Ocean Development & International Law* 29: 339–60. London: Taylor and Francis.
- Hønneland, Geir (2003) *Russia and the West. Environmental co-operation and conflict*. London: Routledge.
- Hønneland, Geir & Anne-Kristin Jørgensen (2002) «Implementing International Fisheries Agreements in Russia. Lessons from the Northern Basin», *Marine Policy* 26(5): 359–67.

- Izvestija* (2001) «Tsjorno-belyj forpost. Strategitsjeskie interesy Rossii lezjat ugljom v vetsnoj merzlotte», 17. oktober.
- Jevdokimov, Jurij (1997) «Sjipitsbergen – eto geopolitika! Tsjem obernetsja dlja Rossii poterja strategitsjeskogo severnogo forposta», *Literaturnaja gazeta* 15. oktober.
- Jevdokimov, Jurij (1999) «Interesy Rossii v Arktike nosjat strategitsjeskij kharakter», *Krasnaja zvezda* 6. mai.
- Jevsejev, Vladimir Mikhailovitsj, leder økonomiavdelingen, Murmansk fylkesadministrasjon (2003) *intervju med forf.* 4. mars.
- Jørgensen, Jørgen Holten (2003) *Svalbard og Fiskevernsone: Russiske persepsjoner etter den kalde krigen*. FNI Report 13/2003. Lysaker: Fridtjof Nansens Institutt.
- Kosatsjov, Konstantin Josifovitsj, nestleder utenrikskomiteen, Statsdumaen, Moskva (2002) *intervju med forf.* 19. desember.
- KPRF (2003) «Polnyj spisok kandidatov KPRF na vybory v Gosudarstvennuju Dumu RF», 9. september [online]. http://www.kprf.ru/party_news/18172.shtml
- LOV-2001-06-15-79: Lov om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven).
- Motsak, Mikhail V. (2000) «O natsional'nykh interesakh Rossii v Arktike», *Voennaja mysl'* (6): 8–10.
- Murfish.ru* (2003) «Pod osobyj kontrol», 17. januar [online]. <http://www.murfish.ru/cgi-bin/news/print.cgi?num=02851>
- Neumann, Iver B. (2001) *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nezavizimaja Gazeta* (2001) «Nazdratenko vojuet za rybu s norvezjtsami», 29. mai.
- Nord-West Kurjer* juli 2002: «Zona osobogo rezjima.»
- Piontkovskij, Andrej Andrejevitsj, direktør, Moskvass senter for strategiske studier (2002) *intervju med forf.* 17. desember.
- Pivnenko, Valentina Nikolaevna, leder, komiteen for Nord- og Fjerne østen-problematikken, Statsdumaen, Moskva (2002) *intervju med forf.* 20. desember.
- Pritsepov, Andrej Anatoljevitsj, seksjonsleder, 2. europeiske avdeling, utenriksministeriet, Moskva (2002) *intervju med forf.* 20. desember.
- Rosbalt* (2001a) «Murmanskije rybaki i pogranitsjniki sjtsjitajut, tsjto u arhipelaga Sjipitsbergen dolzjno osjtsjusjtsjat' sja rossijskoe voennoe prisutstvie», 25. april [online]. www.rosbalt.ru/news/8508.html
- Rosbalt* (2001b) «Ot Sjipitsbergena vejet kholodom. V storonu Rossii», 8. juni [online]. www.rosbalt.ru/news/11465.html
- Rosbalt* (2002) «Diskretidatsija rossijskikh rybakov vygodna Norveii, sjtsjitaet direktor Murmanskogo tsentra delovogo sotrudnitsjestva i razvitija Georgij Tisjkov», 22. august [online]. www.murfish.ru/cgi-bin/news/kpbynum.cgi?num=02194
- Skak, Mette (1996) *From Empire to Anarchy. Postcommunist Foreign Policy and International Relations*. London: Hurst & Company.
- Sokolov, Vadim Vissarionovitsj, nestleder, fiskerikomiteen, Murmansk (2003) *intervju med forf.* 5. mars.
- St.meld. 9 (1999–2000) Svalbard.
- Svalbardposten* (2003) «Tar Colesdalen ut av verneplanen», 4. juli.

The Economist (2003) «Slow, inglorious death», 6. september.

Traktat mellem Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående Spitsbergen (Svalbardtraktaten). Lov 1920-02-09 nr 00.

Ulfstein, Geir (1995) *The Svalbard Treaty. From Terra Nullius to Norwegian Sovereignty*. Oslo: Scandinavian University Press.

Winther Jørgensen, Marianne, & Louise Phillips (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Østreng, Willy (1982) *Traktatfortolkning og nasjonale interesser: Svalbardtraktaten av 9. februar 1920*. Lysaker: Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda.

